

Ruka je uvek bila jedan simbol

Dijalog dvojice umetnika predstavljenih na ovoj izložbi zasnovan je na otkriću da su dva umetnička dela, dve ruke, načinili nezavisno jedan od drugog, u različitom istorijskom trenutku i na različitom mestu ali sa idejnom potkom i rezultatom koji ih dovode u relaciju međusobne sličnosti.

Željom da izazovu dijalog svojih dela, Šoškić i Trtovac ukazuju na mnoge probleme sa kojima se danas sreće umetničko stvaralaštvo. Pluralizam stilova i nepostojanje jedinstvene umetničke scene učinili su svoje stvarajući usitnjavanje, usložnjavanje i generalni diskontinuitet umetničke misli. Možda najvažnije za kontekst ove izložbe, delovanje u jednoj zatvorenoj sredini koja sledi samo svoju unutrašnju logiku i razvija se unutar sebe, u okvirima koji je odavno čine provincijskom, umetnika dovodi u situaciju nemogućnosti da svoj rad teorijski nadoveže i dovede u diskurs sa prethodnim pojavama. Sa druge strane, zatvorenost sredine u kojoj se stvara predstavlja granicu za potencijalni uticaj koji delo može da izvrši.

Umetnici provociraju interakciju postavljajući svoje radove u isti (prostorni) kontekst, bez ikakve sujete koju kod autora može da izazove postojanje dela sličnog njegovom. Zajednički im je doživljaj umetnika ne kao autora, ne kao nekoga ko mistifikuje svoj umetnički iskaz, već shvatanje umetnika kao provodnika preko čijeg se dela saopštavaju univerzalne istine. Za Iliju Šoškića i za Selmana Trtovca umetnost je egzistencijalno pitanje, ona je veća od umetnika i od umetničkog dela. Šoškić u jednom tekstu kaže: „Art ferment je neuništiv, bez obzira što ubija biološki“. Umetnički iskaz Selmana Trtovca može se identifikovati sa citatom koji je uzeo za naslov jedne svoje izložbe: „...što traže ekstremnosti da bi znali gde je sredina!“ U traženju ekstrema, u beskompromisnosti, u nepristajanju na mejnstrim i konformizam u umetnosti kao ni u životu, otkriva se jedan „underground“ kontinuitet u umetnosti koji traje od pojave prvih avangardi, a koji se ne prenosi putem uticaja i nastavljanja na prethodna dostignuća, već polazi iz čoveka, iz umetnika. Ovaj kontinuitet umetničke misli manifestuje se sličnošću – sličnim mišljenjem, ili rezultatom, koji je vidljiv bez obzira na različitosti koje bi mogle biti posledica pripadanja nekom kontekstu – vremenu ili mestu. Izbegavajući nacionalnu ili versku određenost kao nešto što nije determinanta umetničkog stvaranja, Šoškić i Trtovac se u jednom međusobnom razgovoru ipak deklariraju kao umetnici sa Balkana, i to je jedino lokalno određenje koje srećemo kod njih. Na toj liniji istorije i politike, koju sa sobom nosi „pripadanje“ Balkanu, kreće se i interakcija njihovih dela, jer su obe ruke nastale u traženju fizičkog, vizuelnog izraza ne samo za Zeitgeist, već i za genius loci. Njihov rad sadrži ono lokalno koje nikako nije provincijalno, već je potrebno da bi se odredila pripadnost. Šoškić je davnih sedamdesetih napustio zemlju i nastavio da radi u Italiji, gde je došao u susret sa Pistolettom, Kounellisom, Merzom, umetnicima koji su tada davali pravac „drugoj liniji“ umetnosti, konceptualnoj struji koja se u Italiji tog perioda razvijala pod nazivom Arte Povera. U krugovima u kojima se kretao sretao je i Luigi Ontanija, Gina de Dominicisa, kao i druge umetnike svoje generacije koji su svojom mišlju i delom usmerili sada već istorijske tokove moderne umetnosti. Trtovac je, neku deceniju kasnije, na čuvenoj Akademiji u Dizeldorfu došao u susret sa Rinkeom, Kounellisom, a ponajviše sa onim što bi se približno moglo definisati kao mentalno nasleđe Josepha Beuysa kojim je bilo prožeto školovanje na tamošnjoj akademiji umetnosti. Šoškić i Trtovac su se, nezavisno jedan od drugog, i u različitim vremenima (koja nisu vremenski toliko udaljena koliko su udaljena duhovno)

susretali sa aktuelnim evropskim tokovima, mislili i oblikovali se kao evropski umetnici, ipak zadržavajući, makar deklarativno, pripadnost Balkanu. Deklarativno, jer njihova dela pokazuju tu pripadnost u konceptu, u začetku, na početku procesa mišljenja, ali se taj proces završava u uzdizanju posebnog (istorije, politike, socijalne strukture nekog mesta) na ravan opšteg.

Postavljajući locus kao polazište, a svet kao granicu, Trtovac i Šoškić kao mnogi pre njih pokušavaju da iznađu rešenje avangardne utopije menjanja života pomoću umetnosti, nudeći kao jedan od mogućih modela kretanje od sebe i iz sebe. Odlivci ruke umetnika i ruke ubice, kao materijalizacija ove paradigme, predstavljaju odnos čovek-svet u relaciji koja podrazumeva stavljanje znaka jednakosti, dakle u liniji koja čoveka identifikuje sa svetom koji je njegov odraz. Oba umetnika polaze od jednog simbola koji iščitavaju na sličan način, da bi ga potom, dovođenjem svojih radova u isti prostorno-vremenski kontekst, iskoristili da njime dokažu postojanost i sukcesiju umetničke misli. Simbolična ruka jeste ona matematička konstanta, ona nepromenljiva koja opstaje kroz generacijski, prostorni i vremenski jaz, dobijajući tako nepobitnost aksioma koju joj oba umetnika pripisuju.

Ivana Benović